

OLGA GRECEANU PE URMELE PAȘILOR SĂI

Rodica NIȚU*

*conservator, Muzeul Municipal
Câmpulung Muscel

Abstract: *A symbol of the feminine world from the interwar period, a complex personality, Olga Greceanu dedicated her life to the service of the Romanian Orthodox spirit and faith. Authorized painter of the Romanian Patriarchate, decorated with the Cultural Merit and the Patriarchal Cross, she was the first woman who was allowed to preach from the pulpit in any church in Romania and the first woman who was accepted as a member of the Burning Stake, an Orthodox movement in which the entire intellectual elite of the country was co-opted.*

Keywords: *art, painter, writer, vesicles, faith.*

„Uneori, nedrept, vremurile aștern uitarea peste oameni, fapte și locuri. Pământul reavăn acoperă trupul, dar sufletul se duce la cele veșnice și cu ceea ce te duci dincolo este binele pe care-l faci pe lumea asta...”

Olga Greceanu -16 noiembrie 1978

„În arta Olgăi Greceanu se oglindesc puncte culminante ale vieții istorice și vieții sociale din neamul românesc, reprezentate cu o siguranță tehnică desăvârșită care sprijină o tensiune spirituală unică în pictura feminină”.

Cella Delavrancea

Intrând în bisericile ortodoxe din orașe sau sate, suntem obișnuiți să le vedem în veșmintele tradiționale ale picturilor, dar prea puțini știu că multe sunt operele unor artiști consacrați ca Luchian, Tonitza, Olga Greceanu, Eustațiu Stoenescu, Nina Arbore, Ștefan Constantinescu, Ghiță Popescu, Gheorghe Vânătoru, Costin Ioanid și mulți alții. Interzicând să se publice sau să se difuzeze tot ce era legat de religie, ideologiile ateismului au îngropat în uitare nu numai manifestările contemporane ale credinței, dar și toate creațiile din deceniile dinaintea ocupației sovietice, bine cunoscute în perioada interbelică. Așa se explică totala ignorare de către tineri a unei artiste ca Olga Greceanu, cea mai importantă creatoare de picturi monumentale din generația ei¹.

Fig. 1. Portret Olga Greceanu.

¹Adina Nanu, *Pentru un capitol necunoscut al istoriei artei românești - pictură monumentală de Costin Ioanid*, în *Revista Monumentelor Istorice*, București, 1993–1994, p. 78.

Fig. 2. Portret Olga Greceanu.

²Inaugurat în 23.12.1820.

³Au avut o viață de cuplu fericită și cuminte, în care fiecare i-a dăruit celuilalt libertatea să trăiască și să facă ceea ce îi place. Au călătorit împreună în Franța, Egipt, Israel și America.

⁴Mihail Sturdza, domn al Moldovei între anii 1834-1849, ridică la Baden-Baden, în amintirea fiului său care s-a stins din viață la doar 17 ani, o capelă ortodoxă în care slujbele să se țină după rânduiala din patria sa, Moldova. Frumoasa biserică a fost ridicată în stil neoclasic, iar la vremea zidirii sale trecea drept unul din monumentele cele mai de seamă ale Germaniei. A fost destinată încă de la început adăpostirii rămășițelor pământești ale familiei ctitorului. Astfel, în cripta care se află sub altarul bisericii își dorm somnul de veci domnul Mihail Sturdza (1794-1884), soția sa Smaranda (+1885) și copiii lor: prințesa Maria (+1905) și prințul Mihail (+1863), în memoria căruia a fost înălțat acest sfânt lăcaș. „După revoluția de la 1848, Mihail Sturdza a părăsit tronul și țara, stabilindu-se cu familia la Paris. Ei aveau un palat și la Baden-Baden, în Germania, unde își petreceau în special verile. La 30 iunie 1863, tânărul prinț Mihail a murit pe neașteptate, astfel că, în amintirea lui și ca loc de veci al familiei, părinții au ridicat această capelă. Capela ortodoxă română *Mihail Sturdza*, a fost construită între anii 1863-1866, după planurile arhitecților Leo von Klenze și G. Dollmann. Din anul 1882, capela se află în jurisdicția Mitropoliei Moldovei și Bucovinei. Din Moldova, în martie 2008, a plecat și noul ei superior, părintele Bogdan Stavarachi. În capela „Sf. Arhanghel Mihail” sau Stourdza Kapelle de la Baden-Baden intră săptămânal zeci de români pentru a vorbi cu Dumnezeu și sfinții Săi în limba strămoșească. Capela nu are parohie, aceasta fiind una dintre dorințele testamentare ale domnului Mihail Sturza, ea funcționând cu statutul de capelă funerară princiară. Este înconjurată de o mulțime de arbori, iar unul dintre aceștia, un stejar adus din Moldova, a fost plantat de însuși fostul domnitor al Moldovei, Mihail Sturdza, în ziua sfințirii bisericii în toamna anului 1866.

Personalitate marcantă a vieții artistice din secolul trecut, pictorița și scriitoarea Olga Greceanu (1890-1978) s-a impus, nu numai în lumea artelor plastice, prin tablourile de șevalet cu care a participat la numeroase expoziții din țară și din străinătate, ci și în lumea Bisericii, prin lucrările sale monumentale de artă religioasă, prin scrierile sale, precum și ca oratoare în afirmarea unui crez creștin de viață.

S-a născut în satul Nămăești, județul Argeș, în mănăstirea Nămăești, la data de 4 august 1890, descendentă a unei familii de polonezi stabiliți în România. Alungați de căldura din București, părinții ei, Ana și cavalerul Henri de Shesewski, de origine polonezi-catolici, s-au refugiat pe meleaguri muscelene. Deși de altă religie, părinții acceptă ca fiica lor să fie botezată în religia creștin ortodoxă. Poate că acest moment a constituit schimbarea destinului său.

Între anii 1896 și 1904 a urmat cursul primar și patru clase liceale la Institutul Pompilian din București, iar în următorii patru ani, un curs superior la școala condusă de mama ei, care purta numele „Institutul Șeșevski”. Între anii 1905 și 1910 a locuit în nordul Germaniei și în Elveția, iar în perioada 1911-1914 în Belgia, la Liège, unde a urmat cursurile universitare. Pe timpul studiilor a locuit la o verișoară primară a tatălui ei, căsătorită cu un francez, Achille Mouru de Lacotte. Aceștia, neavând copii, au rugat-o pe mama Olgăi, ca pe măsură ce copiii terminau liceul, să-i trimită la ei pentru continuarea studiilor, aducându-le astfel puțină veselie cu exuberanța tinereții lor. Și-ar fi dorit să urmeze pictura, dar pictorul român G. D. Mirea a descurajat-o prin atitudine, spunându-i mamei sale că e foarte greu să răzbești în viață prin artă.

S-a înscris la Facultatea de Chimie din Liège, pe care a terminat-o în anul 1921, deși nu era pasionată de acest domeniu. Cursul de chimie la liceele din România fiind mult înaintat față de cel din școlile belgiene, l-a determinat pe decanul facultății să o înscrie pentru candidatură, câștigând astfel doi ani, dându-i posibilitatea să se înscrie și la Academia de Arte Frumoase. La Liège a intrat în contact cu o altă lume, o altă viață, altă limbă, o altă latură a vieții. Importanta universitate, imensele amfiteatre, luxoasele laboratoare, materialul bogat pus la dispoziția studenților de către

asistenții în halate albe, imaculate și, pe deasupra, dulcea limbă franțuzească, i-au oferit posibilitatea de a întrezări și alte orizonturi. Datorită unchiului ei, care era directorul Teatrului Gymnase², a putut urmări numeroase spectacole și personalități celebre ale timpului, și-a îmbogățit cultura și sufletul.

În 1914 l-a cunoscut pe inginerul hidrolog Nicolae Greceanu, la Liège, dar izbucnirea războiului i-a determinat să se întoarcă în țară, unde s-au căsătorit³. După căsătoria civilă, împreună cu soțul, mama și surorile, a plecat la Baden-Baden, unde au făcut cununia religioasă în superba capelă M. Sturdza⁴. La o săptămână după eveniment, începerea războiului i-a determinat să se întoarcă la Liège, pentru ca mai apoi să revină în România.

La București, Olga Greceanu, cu ajutorul Ceciliei Cuțescu-Storck⁵, a reușit să organizeze o expoziție a femeilor pictorițe, la Ateneul Român. Mai târziu, împreună cu Nina Arbore⁶ și Cecilia Cuțescu-Stork, va iniția Asociația Artistelor Pictori și Sculptori și Expoziția Internațională a Femeilor Artiste Plastice. Odată cu intrarea României în război, în 1916, părăsește Bucureștiul și se stabilește la Iași. Soțul ei fiind plecat pe front, a locuit împreună cu mama și cele trei surori, într-o casă abia construită din Iași.

Talentul său artistic a apropiat-o de marii artiști ai vremii precum pictorii Nicolae Tonitza, Ștefan Luchian, familia de pictori și sculptori - Frederic și Cecilia Cuțescu Storck cu care a înființat *Societatea pictorițelor și a sculptorițelor*⁷, scriitoarea și pianista Cella Delavrancea și mulți alții. A fost o militantă convinsă pentru drepturile femeii, celebră fiind replica pe care i-ar fi dat-o pictorului Tonitza⁸, un practicant dedicat al misoginismului și un adept înfocat al prejudecăților timpului: *Femeia nu a fost niciodată Dante pentru că a preferat să rămână Beatrice*. Și-a prezentat lucrările de artă în cadrul vernisajelor organizate în marile orașe europene și americane, a fost doamna de companie a Reginei Maria și s-a bucurat de toate privilegiile curții regale. Și-a asumat libertatea spirituală și s-a bucurat de plenitudinea vieții, colindând lumea și explorând diversitatea ființei umane. Statutul nobiliar a venit la pachet împreună cu o avere considerabilă constând în case și moșii, precum domeniul Măldărești⁹ ori cel de la Bălteni.

⁵Născută în Comuna Căineni, din Vâlcea, (14 martie 1879 – 29 octombrie 1969), Cecilia este adoptată de bunicii materni (de la care ia numele de familie Cuțescu) și, împreună cu aceștia, se mută la București pentru a frecventa prestigioasa Școala Centrală de Fete. Pasionată de artă de la o vârstă fragedă, Cecilia se ascundea în timpul orelor de școală pentru a picta. La terminarea școlii, un pictor cu renume la vremea aceea, confirmă talentul tinerei, astfel că, în 1897, este trimisă la München pentru a studia pictura cu cei mai buni profesori ai vremii. Își finalizează studiile în Franța, la École des Beaux-Arts din Paris, deschizând expoziții personale încă înainte de absolvire.

⁶Nina Arbore (1889–1942), născută la București, provenea dintr-o veche familie boierească basarabeană, al cărei arbore genealogic coboară până la Cristea Arbore, părcălab de Neamț la 1471. A fost o reprezentantă de marcă a avangardei românești interbelice, din păcate intrată azi pe nedrept în uitare. A fost membră a mișcării feministe, la ale cărei expoziții a luat parte alături de buna sa prietenă Olga Greceanu și Cecilia Cuțescu-Storck, iar în 1926–1927 a fost profesoară la Academia Artelor Decorative a lui M. H. Maxy și Vespemie.

⁷Petru Comănescu, *Artiștii nostri. Voroava liniilor adânci. De vorbă cu d-ra Nina Arbore*, în *Rampa nouă ilustrată*, 20 martie 1927 apud Gheorghe Vida, Nina Arbore, *Maestri basarabeni din secolul XX*, București, 2004, pp. 6-7.

⁸Oricât s-ar țipa după egalitatea sexelor în artă, egalitatea aceasta nu-și poate avea rostul. Îndeobște femeile țin cu răvnă deșartă să zugrăvească și să sculpteze în felul viguros al bărbaților. Ratarea vine inevitabil.

⁹Lângă complexul muzeal de la Măldărești poate fi văzută și Biserica cu trei hramuri – Sfântul Nicolae, Sfântul Gheorghe și Sfinții Voievozi, ctitorită tot de familia Măldăreștilor, între anii 1774-1790.

Fig. 3. Catalog, Sala Dalles, 1974.

Fig. 4. Lucrarea *Intrarea lui Mihai Viteazul la Alba Iulia*.

¹⁰Panoul a fost creat de Olga Greceanu special pentru Expoziția Universală de la New York, din 1939. România s-a prezentat la această confruntare internațională la un nivel deosebit de înalt, după aprecierile contemporanilor. Olga Greceanu a proiectat compoziția dedicată Marii Uniri, baza pe care se ridică România modernă, amintind că aceasta a fost prefigurată cu trei secole mai devreme de reunirea principatelor sub Mihai Viteazul. Pentru a da evenimentului amploarea unei mișcări în care era antrenată toată suflarea, autoarea a așezat în mijloc eroul, îmbrăcat cum se știe, în straie albe, încălecat pe un cal bălan, așa cum intrase la Alba Iulia, iar în dreapta și în stânga lui o mulțime de personaje, boieri și mulți militari în armuri și purtând steaguri. Compoziția, lungă de aproape 10 metri, pentru a putea fi transportată peste ocean cu vaporul, a fost lucrată pe o pânză groasă, aspră, în culori de ulei care, absorbite, au dat desigur impresia de pictură pe zid. Pentru acoperirea unei suprafețe atât de întinse, Olga Greceanu a apelat la ajutorul pictorului Dimitrie Știubei. La scurtă vreme după aceea, a izbucnit al Doilea Război Mondial, iar lucrările de la New York ale artiștilor noștri nu au mai fost aduse în țară. În 1939, cu doi ani înainte de intrarea Statelor Unite în cel de-Al Doilea Război Mondial, s-a organizat la New York a doua cea mai costisitoare Expoziție Universală, dintre cele găzduite vreodată pe continentul american. Expozițiile universale fac parte din istoria lumii moderne: ele debutează pe la mijlocul secolului al XIX-lea, sunt organizate în mari orașe ale Europei sau ale Statelor Unite și au fost, încă din intenție, mai apropiate de etalarea manufacturii și a producției industriale și agricole a națiunilor decât de manifestările lor artistice. Totuși, aceste evenimente au avut un rol catalizator și pentru artă: în sus-numitul „secol al națiunilor”, ele au obligat statele înere, recent emancipate de sub tutele, protectorate sau suveranități imperiale de secole, să își forjeze un „stil național”, prin care

La salonul expozițional de la New York¹⁰ (unde a fost invitată personală a președintelui Franklin Roosevelt) a expus lucrarea *Intrarea lui Mihai Viteazul la Alba Iulia*, (4 x 2 m), trei panouri cu portretele compoziționale ale lui C. Brâncoveanu, Matei Basarab și Dimitrie Cantemir, mai apoi a expus la Praga, Varșovia, Barcelona (unde a obținut Marele Premiu), Paris, Bruxelles. Olga Greceanu consemna în 1939 succesele înregistrate de Pavilionul Oficial și Casa României de la Expoziția universală din New York: „Vizitându-le, înveți și înțelegi ce e România, de unde se trage, originea ei, care e limba ce o vorbește, care e ocupația și portul sătenilor, care sânt inventatorii români, ce bogăție are pământul, ce artă în sculptură, pictură, mozaic, țesătorie, mobilă, ceramică”, pictorița pledând pentru reluarea și pe alte meridiane ale Terrei a unor manifestări culturale similare.

În anul 1974, luna iulie, a fost organizată la Sala Dalles o mare expoziție retrospectivă a lucrărilor sale (pictură și grafică), lucrări care au îmbogățit, cu gesturi umane, o atmosferă intimă de gânduri și sentimente, retrasând în datele ei fundamentale, etapele mari ale unei creații artistice pe deplin încheiate.

La insistențele unui profesor din capitala Moldovei, în anul 1916 a organizat o expoziție cu tablourile sale, într-o

galerie nu prea mare, pe strada Al. Lăpușneanu, aproape de Teatrul Național, care s-a bucurat de un real succes. Cel dintâi cumpărător a fost contele de Saint Aulaire, un diplomat francez, precum și Vasile Moțun, generalul Argetoianu, arhitectul Grigoriu și doamna Berindei, rămânând doar șapte tablouri nevândute, din cele 24 expuse.

După terminarea războiului în 1919, se reîntoarce la București, apoi pleacă la studii în Belgia, Franța și Italia, și își continuă studiile la Academia de Arte Frumoase din Liège, aprofundând studiul picturii monumentale. În același timp, adună material pentru biografiile femeilor pictor, cercetând arhive din numeroase țări europene și din Statele Unite, urmând ca, în anul 1922, să se întoarcă în țară. Începând cu anul 1923, când participă la o nouă expoziție a femeilor pictor, activitatea sa artistică o plasează alături de cele mai importante figuri artistice ale perioadei.

A realizat mari ansambluri murale, cum sunt frescele de la Universitatea de Arhitectură și Urbanism Ion Mincu, de la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române, frescele din clădirea Sfântului Sinod sau mozaicurile bisericii Mănăstirii Antim din București, frescele de la Patriarhie. Frescele de la Mausoleul Mateiaș, realizate în 1935, nu au putut fi salvate din cauza gradului avansat de degradare și au fost înlocuite cu mozaicuri de tip murano, în anii 1980-1981, sub îndrumarea profesorului Petre Achițenie, fresce care ar fi reprezentat încă o dovadă a aptitudinilor sale artistice. Inițial, parterul Mausoleului de la Mateiaș era acoperit cu o frumoasă cupolă de aramă, având în partea superioară mai multe ferestre, decorat fiind cu mici basoreliefuri, mai apoi cu o amplă pictură murală, executată de Olga Greceanu în tempera. Tematica acestei compoziții a încercat să surprindă unitatea armatelor aliate în Primul Război Mondial, lupta contra Germaniei și Austro-Ungariei¹¹. Participă efectiv la realizarea picturii interioare a Mausoleului de la Mărășești (1933-1938) împreună cu Eduard Săulescu (1884-1949), autorul coordonator al acesteia.

Olga Greceanu s-a afirmat și ca scriitoare, publicând studii fundamentale de teoria artei, scrieri istorice, literare și religioase, romane și nuvele, precum și numeroase articole în presă.

să se prezinte cu mândrie în fața altor țări. În acest sens, erau căutate valorile autohtone, de „specific național” (temă predilectă a epocii), într-un veac profund marcat de idei romantice sau postromantice, în care primau noțiuni precum Volkgeist, autenticitate, artă populară. Pavilionul Oficial al României de la New York era de această dată construit de un arhitect român, prințul G. M. Cantacuzino, era însoțit de un restaurant numit Casa Românească, în arhitectura lui Octav Doicescu, și întreaga prezentare a țării fusese în general atent plănuită și organizată de întemeietorul sociologiei românești, Dimitrie Gusti, comisar general al expoziției pentru România. În termenii epocii, sociologi, arhitecți și artiști de toate felurile doreau să înfățișeze cu această ocazie „o Românie reală, în perfectă armonie cu trecutul ei și cu năzuințele sale” (G. M. Cantacuzino, 1938), iar evoluțiile artistice erau, la acel moment, sincrone: volumele pavilionului românesc erau moderniste, arhitectura restaurantului urma linia unui neoromânesc hrănit din stilul brânconvenesc și din practicile de construcție vernaculare, mimând, la scară mărită, tipicul vieții dintr-o gospodărie țărănească română, iar prezența României, în toate aspectele, a urmat, pe durata întregii Expoziții, logica unei prezentări de sine autentice: produse exclusiv românești (inclusiv meșteșuguri și artizanat), un concert la Opera Metropolitană, cu orchestra simfonică din Philadelphia, sub bagheta lui George Enescu, seri muzicale la Casa Românească, acompaniate de Maria Tănase și orchestra lui Grigoraș Dinicu etc. Pavilionul românesc, plasat central, a fost decorat cu lucrări de artă (sculptură, pictură în ulei și pictură monumentală pe pânză, fresce, mozaicuri în aur), executate de Oscar Han, Olga Greceanu, Lena Constante, Ștefan Constantinescu, Nora Steriade ș.a., indicând, după moda epocii, reprezentări alegorice ale României, momente triumfale din istoria națiunii, reprezentări etnografice, un portret al regelui etc.

¹¹Petre Popa, *Mausoleul de la Valea Mare Câmpulung Muscel*, Tipografia „Argeș” Pitești, 1988, p.18.

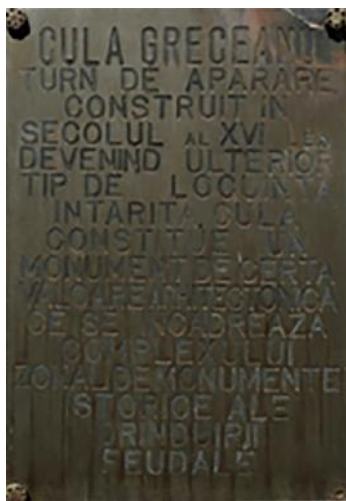
¹²Soții Greceanu au locuit în cula de la Măldărești, pe domeniul ce se întindea pe o suprafață de 21.500 mp, care se deschidea către pădurile din jur și către splendida vale ce mărginea moșia. Cula Greceanu este una dintre cele mai vechi cule din țară, redată în proprietate moștenitorilor de drept și folosită în câteva producții cinematografice românești. Culele au fost ridicate de către boierii olteni ca fortificații de apărare împotriva turcilor, dar istoria culei Greceanu începe undeva în sec. al XV-lea, când Nan Pahamicul a ridicat zidurile să se apere de cetele de haiduci. Nepotul lui, Tudor Maldăr, boier care a luptat în oastea lui Mihai Viteazul, a avut inspirația să ridice o casă fortificată în apropierea tumului de apărare, deoarece deseori se întâmpla ca pământurile să fie pârjolite de către hoardele tătare. Se spune că, într-o astfel de bătălie, Tudor ar fi scăpat cu viață datorită fiicei hanului tătar, care s-a îndrăgostit de el și si-a rugat tatăl să îi cruțe viața. Legenda spune că Tudor i-ar fi dăruit fetei casa nouă fortificată. Ultimul descendent al moșiei, Eva Măldărescu, a dat moșia drept zestre fiicei sale, Maria, la căsătoria ei cu Gheorghe Greceanu, iar de atunci aceștia au rămas stăpânii de drept ai moșiei și ai culei. În 1934, Olga Greceanu, urmașă a stăpânilor domeniului, a pictat fresce din istoria familiei, în odaia de lângă sala cu divane.

¹³Clădirea, asemănătoare caselor țărănești din regiune, cu un parter înconjurat de un pridvor umbrat, ornamentată cu ciopliri de tip brâncovenesc, avea pe un perete, o compoziție, intitulată de autoare PRIMĂVARA, reprezentând un șir de tinere femei, cu trupuri subțiri, unduind ca și crengile pomilor din preajmă, ca bătute de un vânt ușor, ținând fiecare din ele în mâini câte o pasăre exotică, de la porumbei moțați la felurii papagali și până la un curcan înfoiat. Tot aici exista o bibliotecă cu o colecție valoroasă, cărți care au fost arse în mijlocul curții, în conac instalându-se o fabrică de brânză, iar pereții vâruți, operă rușinoasă a confiscărilor comuniste.

Fig. 5. Cula Greceanu, Măldărești.

Fig. 6. Plăcuța de la Cula Greceanu.

Regimul comunist a fost cel care i-a tăiat aripile, confiscându-i toate bunurile, casele, precum cula de la Măldărești¹² și conacul de la Bălteni¹³ precum și moșiile, însă cea mai dureroasă lovitură pentru artistă a constituit-o interzicerea dreptului la semnătură.

Lucrări de o inestimabilă valoare au fost acoperite cu mortar de către regimul comunist, sau au dispărut în urma bombardamentului din 4 aprilie 1944, când atelierul din București a ars. Fresce precum cele de la gara Mogoșoaia (1938), mozaicurile din pridvorul Mănăstirii Antim, două fresce cu tematică istorică din Universitatea de Arhitectură Ion Mincu din București (1937), frescele exterioare ale Institutului de Istorie (1942), frescele din Palatul Sinodal al Patriarhiei (1932), clădirile administrative din Piața Amzei și Banu Manta din București (1938), casa omului politic, diplomatului și ziaristului român Grigore Gafencu (1939) și multe altele, au rămas repere valoroase în creația artistei, chiar dacă regimul comunist a considerat că dacă Olga Greceanu făcea parte dintr-o familie de oameni cu stare, operele ei, deși extrem de valoroase, nu trebuiau a fi cunoscute sau apreciate.

Fig. 7. Biserica cu trei hramuri Sfântul Nicolae, Sfântul Gheorghe și Sfinții Voievozi, ctitorită tot de familia Măldăreștilor, între anii 1774-1790.

Fig. 8-12. Aspecte din interiorul Culei Greceanu, fresce realizate de Olga Greceanu, în anul 1935.

Fig. 13 și 14. Aspecte din interiorul Culei Greceanu, fresce realizate de Olga Greceanu, în anul 1935.

¹⁴Mișcarea spirituală „Rugul Aprins” a fost constituită în anul 1946, după apariția, la Mănăstirea Antim, a părintelui Ivan Kulighin din Rusia, care îl însoțea pe colegul de studii al patriarhului Nicodim, mitropolitul Rostovului, refugiat în România, de teama represiunii sovietice. Numele mișcării fusese dat de Sandu Tudor. Colocviile la care conferențiau preoți de o remarcabilă pregătire teologică: Dumitru Stăniloae, arhimandritul Ghiuș, Vasile Vasilache, Sofian, starețul mănăstirii, dar și Sandu Tudor, bizantinologul Elian, intelectualii: Mironescu, Todirașcu, Anton Dimitriu, Paul Sterian, scriitorul Ion Marin Sadoveanu și alții, se desfășurau, cu regularitate, în fiecare duminică, de la ora 17.00, în sala bibliotecii de la Antim. Participarea constantă a unor studenți de la Academia Comercială și Farmacie la colocvii a atras atenția autorităților comuniste, la 14 mai 1948, declanșându-se arestarea acestora, precum și a seniorilor „Rugului aprins” care au fost închiși la Aiud: Sandu Tudor, părintele Ghiuș, părintele Stăniloae, părintele Felix și alții. [„Rugul aprins” în „România liberă”, serie nouă, nr. 1773, 27 ianuarie 1996, p. 2]. Întâlnirile de la Mănăstirea Antim aveau loc în mod obișnuit joi seara, fie în bibliotecă, fie în pridvorul mănăstirii, și erau prezidate de către starețul de atunci al mănăstirii, în persoana Precuciosului Părinte Arhimandrit Vasile Vasilache. Se citeau piese literare (comentate apoi dintr-o perspectivă teologică), texte scripturistice, patristice și filosofice, sau erau dezbătute chestiuni diverse din actualitatea imediată, culturală, economică și socială. Ceva mai târziu, grupul s-a îmbogățit cu câțiva artiști plastici cum ar fi: Eremia Profeta, Marc Constantinescu, Olga Greceanu, precum și cu muzicieni ca Paul Constantinescu sau Protosinghelul Veniamin Gavrilovici, dirijorul și conducătorul corului mănăstirii.

Personalitate puternică, Olga Greceanu, chiar și în astfel de condiții, a continuat cu înverșunare să lucreze, expunând în locuința personală, într-un cadru extrem de restrâns, unde a avut alături doar rudele și prietenii foarte apropiați. Spunea cu convingere că: *Nefericit cu adevărat ești abia când îți dai consimțământul pentru asta*, iar ea nu avea de gând să fie o înfrântă a sistemului comunist. Păstrându-și neîntinată dragostea pentru poporul român, pentru biserică, talentul și credința rămânând bunurile cele mai de preț pe care regimul comunist, din fericire, nu i le-a putut confisca, a continuat să facă ce știa mai bine, să-și exprime, pictând, trăirile, să restaureze zeci de biserici, fresce și icoane, să lucreze în anonim cu aceeași dăruire ca atunci când se situa printre elite. După vârsta de 50 de ani, în momentul în care a plecat la Ierusalim și a intrat în contact cu monahii *Rugului Aprins*¹⁴, s-a refugiat într-o singurătate autoimpusă, încercând să talmăcească tainele credinței creștine, conforme cu Evanghelia. Din acel moment, și-a impus să urmeze poruncile Bisericii și să respecte jurămintele sărăciei, castității, statorniciei și credinței. S-a apropiat de Dumnezeu, s-a rugat și s-a exprimat, în pete de culoare, restaurând zeci de biserici, sau pictând cu frenezie scene cu tematică religioasă, până în momentul morții sale, la 88 de ani, când restaura frescele Schitului Darvari¹⁵.

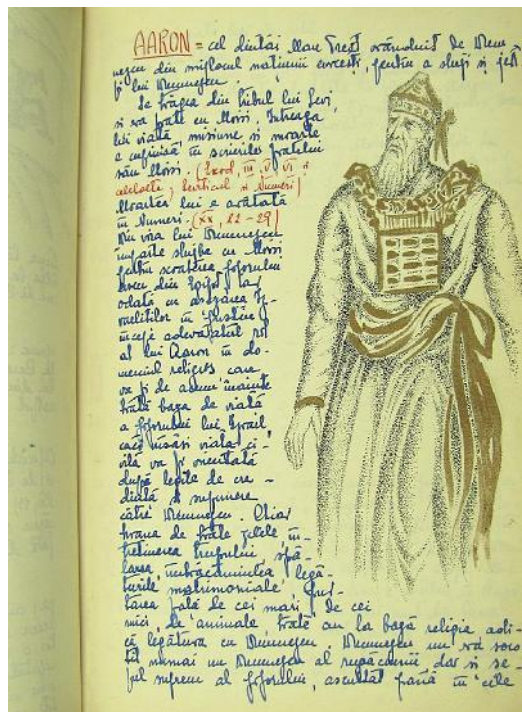
Olga Greceanu, spre deosebire de alți pictori de renume ai epocii, reușește să ajungă la o înțelegere adecvată a specificului picturii murale, deși nu practică decât sporadic fresca tradițională (aplicarea culorilor peste tencuiala umedă), adoptă tehnica învățată de la pictorul muralist italian Bertoli, tehnică numită *stereocromie*, care constă în așternerea culorilor peste o tencuială uscată, alcătuită din nisip și var, în proporții egale, fixarea pigmentilor făcându-se cu silicat de sodiu. Olga Greceanu își concepe compozițiile murale într-o viziune apropiată de cea a monumentalității medievale. În subiectele istorice abordate de pictoriță, personajele au un aer arhaic, rigid, realizând o pictură destul de aplatizată, care ignoră perspectiva, sugerând vag volumele, reușind o evocare a istoriei nu din punct de vedere politic sau militar, ci cultural, interesând-o implicațiile spirituale ale conflictului, partea sufletească distonând cu alte opere.

Au fost momente, de-a lungul existenței sale, care au marcat-o, precum moartea tatălui său, pe când ea avea vârsta de 4 ani și 8 luni, sau pe când avea 12 ani, când, grav bolnavă fiind, doctorii nu-i dădeau nici o șansă de supraviețuire. Într-o noapte l-a visat pe Iisus, care stătea lângă o groapă mare și adâncă. Copila l-ar fi întrebat dacă groapa îi era menită ei, iar Iisus i-ar fi răspuns că hăul este pregătit pentru păcatele lumii, iar ea va muri de bătrânețe într-o zi de vineri. În jurnalul în care artista notase aceste momente din viața sa scria: *Bătrână sunt de mult, în fiecare vineri mă gândesc: să fie azi sau altă dată? S-a stins conform visului într-o zi de vineri, la vârsta de 88 de ani.*

Dragostea față de oameni, față de credință, harurile sale artistice cu care fusese înzestrată de divinitate, păstrate ascunse în suflet, i-au dat puterea să meargă mai departe. Totdeauna a avut convingerea că menirea ei este vegheată de divinitate și că aici, pe pământ, avea o misiune de îndeplinit, iar artista a îndeplinit-o. A fost prima femeie căreia i s-a permis să predice din amvon, în orice biserică din România, primind îngăduința scrisă a patriarhilor Nicodim și Iustinian de a predica la amvon, în oricare biserică din țară. Un exemplu elocvent, în acest sens, îl reprezintă biserica Sfântul Stelian-Lucaci. A fost prima femeie primită și acceptată în *Rugul Aprins*, mișcare ortodoxă în care era cooptată toată elita intelectuală a țării.

¹⁵Schitul Darvari, ctitorit în anul 1834 de către căminarul Mihail Darvari și soția sa Elena, se află central în București, pe Strada Schitul Darvari nr. 3, sector 2. Biserica a fost inițial o biserică de lemn fără turlă și păzită de ziduri groase, cu hramul „Învierea Sfântului Lazăr”.

Fig. 15. Dicționar Biblic. Olga Greceanu.

¹⁶Dicționarul biblic a fost terminat în anul 1963, când Olga Greceanu l-a dat Patriarhului Justinian cu care avea o caldă legătură de prietenie. Olga Greceanu, în prefață, subliniază faptul că este conștientă că nu se putea publica la momentul respectiv. Lucrarea are peste 1400 de articole, 2250 de pagini, iar ceea ce-i conferă niște trăsături definitorii, unice, sunt desenele cu care este împodobită, peste 500 de desene, realizate în creion, în tehnică neobizantină, o tehnică punctată. Un stil propriu, o exprimare tranșantă, îmbinată cu realism și cu foarte multe note de căldură, mai ales atunci când vorbește despre personaje biblice, despre Maica Domnului, despre Mântuitor. Se simte amprenta artistului, așa încât se poate recunoaște cu ușurință un text ieșit din condeiul ei. Are un stil care se vede că izvorăște dintr-o trăire, este o țâșnire dintr-un izvor, este spontană. Nu este un text didactic, mesajul izvorăște dintr-o trăire. Se poate remarca o sinceritate a celor exprimate și mai ales crezul pe care, de fapt, ea l-a avut întreaga viață, acela de a fi de folos celorlalți.

Fig. 16-18. Publicații Olga Greceanu: Coperta *Compoziția Murală*; Afiș *Olga Greceanu Vorbește despre Giulgiul Sfânt*; Coperta *Pe urmele pașilor Tăi, Iisuse*.

A scris foarte mult, dintre lucrările sale cea mai apreciată și în același timp cea mai frumoasă, având o grafică deosebită, este Dicționarul Biblic Ortodox¹⁶, în care explică cuvântul Domnului, pe înțelesul tuturor. Din păcate însă, o mare parte dintre lucrările sale se găsesc în colecții private.

Pe o filă stingheră, în jurnalul său, artista mai consemna: *Fară entuziasm, fără pasiune, fără un fel de furie fericită, nu vei reuși niciodată... Fară entuziasm, orice pas al nostru e fără folos. Tot ce faci în lume trebuie implinit cu exaltare, cu înțelegere că ce faci tu altul nu poate*, iar artista asta a făcut.

Referitor la omul Olga Greceanu, d-na Adina Nanu, critic și istoric de artă, una dintre cele mai apropiate prietene, o caracteriza astfel:

Era o ființă foarte bună, foarte plăcută, era și foarte energetică. Fiind și foarte deșteaptă, în compania ei nu te plictiseai niciodată. Avea și umor. Când te uiți numai la pictura ei, ai zice că era o persoană gravisimă, dar nu. În conversațiile de zi cu zi era un om fermecător, tot timpul găsea o atitudine, o ripostă, la care nu te așteptai....Ar fi putut foarte bine să ducă o viață de boieroaică, ca o doamnă din lumea bună a Bucureștiului, să se scoale târziu, să se ducă la ceai cu prietenele, să plece în străinătate, să meargă vara la moșie cu musafiri, să citească romane și ... cu asta toată viața ei n-ar fi ieșit cu nimic din comun. Or ea s-a înghemat la o muncă pentru câteva vieți! Dacă stai să pui cap la cap tot ce a făcut, este uimitor cum a avut timp, cum a avut energie și cum a putut să se concentreze asupra acestor activități. Și, dezvăluindu-i o altă latură, spunea: Nu era o coană Joițică miorlăită, cu fasoane. Avea tipul ei de umor. Avea niște ochi mari, foarte negri și umbriți împrejur, nu era machiată, avea un fel de cearcăne, și mi-o amintesc, cu părul alb. Cred că a albit destul de devreme. Era foarte demnă. Stăpână pe ea tot timpul. Era, de altfel, în zodia Leului;

era un om care știa ce vrea și făcea numai ce vrea. Era o plăcere să stai de vorbă cu ea. Ce povestea tot timpul era o altă fațetă a ceea ce știai sau îți imaginați în mod banal. Îmi povestea cum era la Măldărești, sau la Bălteni, peste tot avea terase cu șezlonguri, îi plăcea să aibă musafiri. Ea avea tot timpul ceva de lucru pe masă. Nu era o sălbatică, un Daniel Sihastru, pentru că dacă ar fi fost așa ți-ai fi explicat mai ușor preocupările acestea religioase ale ei. Nu era o bărbată, era o doamnă grațioasă, îngrijită, dar care avea o minte bine organizată.

După anul 1961, când soțul ei, inginerul hidrolog Nicolae Greceanu se stinge din viață, Olga Greceanu își întrerupe temporar activitatea artistică, reluând-o abia în 1966, prin executarea unor noi picturi murale. Sufletește se refugiază în lumea divinității imaginate de ea, transpusă în icoanele sfinților, zugrăviți pe pereții mai multor altare ale credinței strămoșești. Cu autorizația specială a Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, de a picta sau restaura picturile murale ale unor biserici, sub îndrumarea arhimandritului de la Antim, Sofian Boghiu, părintele său duhovnicesc, Olga Greceanu va înnobila cu veșmântul scenelor religioase, locașuri de cult precum:

1945 - Bălteni (Dâmbovița) pictată în întregime, restaurată în 1971, pictura artistei înlocuită;

1949 - Mănăstirea Antim (București) 4 panouri de mozaic în pridvor;

1967 - A colaborat la restaurarea bisericii Pitar Moș și Darvari (București);

1968 - A obținut autorizația Patriarhiei de a picta și restaura bisericile - Podenii Vechi (Prahova) repictare terminată în 1972 - Precupeții noi (București) restaurare - Sapienței (București) restaurare (pictată de G. Tătărescu), pictură originală în pridvorul nou, terminată în 1971 - Sf. Vasile din Calea Victoriei (București) restaurare;

1969 - Izvorul Tămăduirii (București) restaurare (demolată);

1970 - A colaborat la restaurarea bisericilor Hagiului și Bumbăcari (București) - Sf. Dumitru din Mănăstirea (Călărași) repictare - Tudor Vladimirescu (București) restaurare - Sf. Ion din Piața Unirii (București) restaurare (pictată de Keber) - Floreasca din Dorobanți (București) restaurare;

1971 - Plătărești (Călărași) restaurare și repictare - Precupeții Vechi (București) restaurare - Tăriceni (Călărași) restaurare (pictată de Dogărescu în 1930);

1972 - Bariera Rahovei (București) repictare, mozaicuri în pridvor în colaborare cu pictorul Berdilă, 1974 ext. - Chiselet (Călărași) restaurare (pictată de G. Tătărescu);

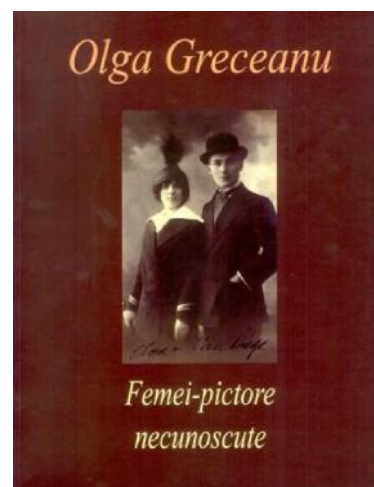
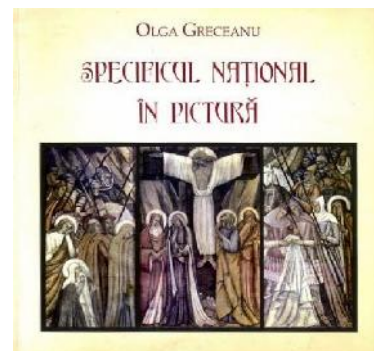

Fig. 19 și 20. Publicații Olga Greceanu: Coperta *Specificul național în pictură*; Coperta *Femei-pictore necunoscute*.

1973 - Mărgeanului (București) repictare interior și - Sf. Ion din Mizil (Prahova) repictare - Șoimari (Prahova) restaurare - Cireșani (Prahova) restaurare - A colaborat la Sf. Apostoli din Zimnicea (Teleorman) restaurare;

1974 - Fulga de sus (Prahova) repictare - Bragadiru (Ilfov) restaurare interioară, pictură nouă în exterior - Moșăței (Dolj) restaurare - Alexandria (Teleorman) repictare, în exterior pictură nouă, Sf. Petru și Pavel;

1975 - Turnu Măgurele (Teleorman) restaurare;

1976 - Sf. Gheorghe - Andronache (București) restaurare - Magula (Prahova) repictare - Amara (Buzău) restaurare - Băduleasa (Teleorman) restaurare - Sf. Gheorghe (Moinești, Bacău) repictare - Sf. Gheorghe, Constanța (contract la care nu a mai lucrat).

La Editura *IDACO-dar din har*, începând din anul 2008, sub îndrumarea doamnei Iuliana Mateescu, au fost publicate o parte din cărțile Olgăi Greceanu:

1. *Pe urmele pașilor Tăi, Iisuse* (prima apariție a fost în anul 1940, Ed. Universul);

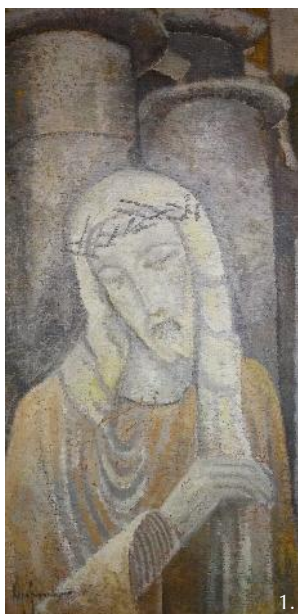
2. *Femei-pictore necunoscute*, în limba română (prima apariție a fost în limba franceză „*Femmes peintres d'autrefois*”, 1940, Editura „Ziaru” SA);

3. *Compoziția murală* (prima apariție a fost în 1935, Tipografia Triumf), „*Specificul național în pictură*” (prima apariție în 1925, Editura Cartea Românească);

4. *Dicționarul Biblic Ortodox*, care s-a publicat cu titlul „*Mărturie în cuvânt și chip - Vocabular al credinței și vieții spirituale*”, apărut la Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, al Patriarhiei Române, apariție binecuvântată de Părintele Patriarh Daniel.

S-a împlinit, poate prin aceste publicații, dorința misionarei Olga Greceanu, care a apărut cauza altora, acceptând senină toate loviturile sorții. Meritele ei au fost recunoscute de toți patriarhii în timpul cărora a trăit, astfel încât a fost decorată cu Meritul Cultural clasa a III-a (1968) și Crucea Patriarhală, fiind și pictor autorizat al Patriarhiei. Olga Greceanu a fost o remarcabilă artistă în genurile artei monumentale, fiind asociată, prin pictura a numeroase biserici, cu stilul neobizantin. De viață nobilă, ca și soțul ei, a rezistat eroic la persecuțiile comuniste și la confiscarea averii, continuând să picteze biserici până la moarte.

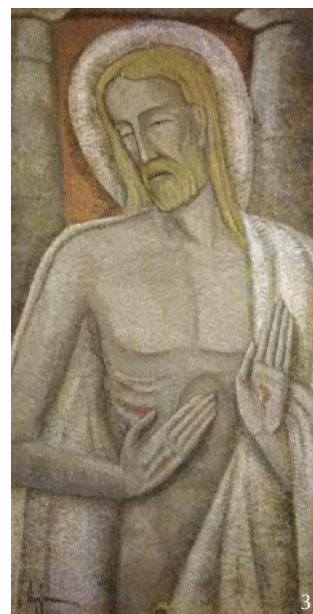
Preafericitul Patriarh Daniel al Bisericii Ortodoxe Române releva contribuția Olgăi Greceanu, prin mesajul său mântuitor, în imagini sau cuvinte, la răspândirea Evangheliei lui Hristos: „Chip al mărturisirii autentice, Olga Greceanu a dăruit și dăruiește timpului nostru mesajul

1.

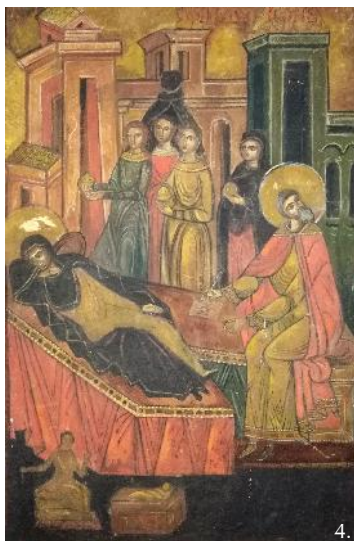
2.

3.

Fig. 21. Lucrări Olga Greceanu, Casa Memorială I.G.Duca Măldărești:

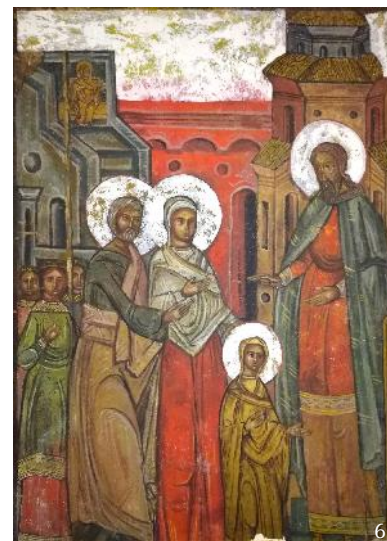
1. Iisus Hristos; 2. Sfântul Nicolae; 3. Iisus Hristos; 4. Scenă Biblică; 5. Maica Domnului cu Pruncul; 6. Scenă Biblică.

4.

5.

6.

Fig. 22. Lucrare Olga Greceanu, Casa Memorială I.G. Duca Măldărești: Autoportret

¹⁷Francisc Șirato, descendent al unei familii de țărani francezi care au fost colonizați la sfârșitul secolului al XVIII-lea, în Banat. Bunicul său, care era fântânar, s-a mutat înainte de Unirea Principatelor, la Craiova. Artistul s-a născut la 15 august 1877, la Craiova într-o familie de mici meseriași. Tatăl, constructor de binale, s-a stabilit cu familia în mahalaua Dăneștilor, la marginea orașului, acolo unde pictorul a văzut lumina zilei. Aici a avut Francisc Șirato primele manifestări ale vocației de artist.

mântuitor al unei vieți trăite sub semnul cuvântului evanghelic «Voi sunteți lumina lumii» (Matei 5, 14) pe care l-a asumat ca îndemn la o lucrare mărturisitoare a Evangheliei lui Hristos în lumea aceasta...”

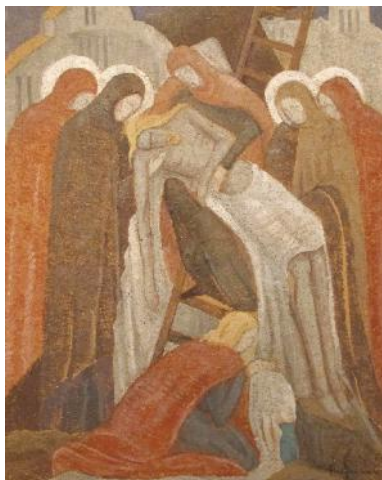
Poate că de acolo, de sus, veghează însăși Olga Greceanu, convinsă fiind că mesajul ei de redeșteptare a conștiinței naționale trebuie prezentat tuturor celor de astăzi, într-o formă deosebită, iar noi generația de astăzi redescoperind-o, să o așezăm la loc de cinste, acolo unde de fapt, merită a fi așezată. Totdeauna a fost călăuzită de convingerea că va veni o zi când îi vor fi recunoscute și apreciate atât scrierile cât și operele artistice. Spunea: *Frescele mi-au fost acoperite cu var, dar huma se spală. Nu acum cât mai trăiesc (am 77 de ani), ci după ce nu voi mai fi și se vor stinge toate geloziiile și răutățile.*

Închei cu spusele unui renumit pictor, desenator și grafician român, personalitate de seamă a artei românești din prima jumătate a secolului al XX-lea, cel care a făcut parte din *grupul celor patru*, Nicolae Tonitza, Ștefan Dimitrescu și Oscar Han, Francisc Șirato¹⁷, care în anul 1936 referindu-se la opera Olgăi Greceanu spunea:

... o artă de ordonare, de echilibru, de stabilitate, în același timp de mare tensiune sufletească ascunsă sub severa haină a principiilor raționale ale picturii murale.

Fig. 23. Lucrări Olga Greceanu, Casa Memorială I.G. Duca Măldărești: 1. Prunc cu Pasăre; 2. Portret Fiul Lui I.G. Duca; 3. Chip de femeie.

*Punerea în Mormânt*¹⁸

*Grup de țărănci pe câmp*¹⁹

¹⁸Lucrarea a fost prezentată în expoziția „Mitul Național. Contribuția artelor vizuale la definirea identității românești (1830-1930)”. Se află la MNAR, Galeria de artă modernă românească.

¹⁹Se află la Muzeul de Artă Tulcea.

Bibliografie

1. Constantinescu, Grigore, *Argeșul artistic – evocări biografice*, Ed. Alean, Pitești, 2015
2. Cristea, Ioana, Popescu, Aura, *Doamnele artelor frumoase românești afirmate interbelic*, București, 2004
3. Cuțescu-Storck, Cecilia, *Fresca unei vieți*, București, 1943
4. Cuțescu-Storck, Cecilia, *O viață dăruită artei*, București, 1966
5. Marcu, George, Ilinca, Rodica, *Dicționarul personalităților feminine din România*, București, 2009
6. Nanu, Adina, Iancu-Ciovârname, Ștefania, *Olga Greceanu*, București, 2004
7. Nanu, Adina, *Monumente care figurează pe lista patrimoniului național cad victime unor adevărate «crime în lanț»*, în *Adevărul Literar și Artistic*, 6 mai 2006
8. Popa, Petre, *Mausoleul de la Valea Mare Câmpulung Muscel*, Tipografia Argeș, Pitești 1988
9. Revista *Monumentelor Istorice*, București, 1993–1994;
10. Ziarul „*Romania libera*”, serie nouă, nr. 1773, 27 ianuarie 1996
11. *** *Câmpulung Muscel Cetatea Întemeietorilor de Țară*, Regio, 2011, Câmpulung